

»Naše touhy nesou se stále výš: přejeme si, aby všechny pozemské statky, hmotné i duševní, jakož i všechny nevyčerpatelné zdroje hospodářského i kulturního bohatství světa náležely jednou všemu lidstvu tak, aby každý příslušník národa a každý člověk na světě mohl se těšiti bezpečí světového míru a hmotnému i kulturnímu blahobytu«.

Tohoto cíle však lze dosáhnouti jen, dovedou-li široké kruhy organisovaných konsumentů zabrániti lidskému sobectví, nepoctivosti a obohacování se jedněch na úkor druhých a ku škodě a novému zániku celého hnutí družstevního.

LIDOVÉ DRUŽSTEVNICTVÍ NA MORAVĚ.

MORAVSKO-SLEZSKÁ JEDNOTA potravních a jiných svépomocných družstev, zapsané spol. s obm. ručením v Brně, založena byla dne 1. září 1903. Stalo se tak ihned po vydání zákona ze dne 10. června téhož roku o revisi výdělkových a hospodářských společenstev a jiných spolků. Jednota ustavena byla jako společenstvo na základě zákona ze dne 9. dubna 1873, č. 70 ř. z. s omezeným ručením.

Předním účelem jednoty jest prováděti dle příslušného zákona povinné revise výdělkových a hospodářských společenstev, jejich zařízení a obchodování ve všech odvětvích správ družstev potravních a jiných svépomocných, a to aspoň každého druhého roku. Tento úkol plní Jednota v prvé řadě, a to svědomitě, třeba že tyto revise nemohou nahraditi účinné revise uvnitř družstev samých vlastními volenými funkcionáři. Od založení Jednoty do konce roku 1928 provedeno řádných revisí družstev, kromě mimořádných, 1202.

Dalším účelem Jednoty jest společná ochrana zájmů družstev v ní společených, jakož i udržování obchodních styků mezi sebou a Jednotou.

Sdružená družstva v Moravsko-slezské jednotě v Brně jsou naprosto autonomní. Tato autonomie má však své světlé i stinné stránky, zvláště při společném velkonákupu zboží a surovin, jak pro družstva výrobní tak konsumní.

KONSUMNÍ DRUŽSTVA každoročně nakupují a prodávají za 40 až 50 milionů zboží, jichž jest na 90, kromě filiálních prodejen.

V posledních letech příznivé výsledky docilují družstva výrobní, jichž jest stále ku 20. Nejlepších výsledků podařilo se docíliti Prvnímu dělnickému družstvu stolařskému v Brně, jež po úporné práci 20leté vlastní vzorně zařízenou továrnu a umožnilo s jinými družstvy zakoupiti ještě druhý velký podnik: parní pilu, stolárnu stavební a parketárnu v Brně. Také ostatní družstva mají se čile k životu, mezi nimiž jest Lidová dělnická pekárna a cukrárna v Brně na předním místě. Oděvní družstva spolehají nejvíce na státní dodávky, a proto namnoze živoří.

STAVEBNÍ DRUŽSTVA, jichž je stále ku 20, pokud možno bylo, podporovala stavební ruch a odpomáhala bytové nouzi. Až doposud postavila 243 domků rodinných, 9 činžovních domů, přes 100 spolkových domů a rozestaveno je 5 velkých činžovních domů.

Vedle konsumních, výrobních a stavebních družstev soustřeďuje Moravsko-slezská jednota ještě různá jiná hospodářská družstva svépomocná a napomáhá tak všestranným způsobem ku povznesení a osamostatnění drobného lidu pracujícího hlavně za mzdu.

Finance a hospodářské družstevnictví na Moravě jsou soustřeďeny v Ústřední jednotě českých hospodářských společenstev úvěrních v Brně, s níž Moravsko-slezská jednota kooperuje. Spořitelních a záloženských spolků jest 640 s úspornými vklady na 200.000.000 Kč. Hospodářských společenstev jest přes 800 na Moravě.

Lidová družstva v Čechách mají svůj Svaz hospodářských společenstev; na Slovensku, ač lidových družstev svépomocných je značný počet, není doposud samostatného ústředí.

Moravsko-slezská jednota omezuje se tudíž na vykonávání revisí, právní poradu a prostředkování mezi družstvy, proto vlastních vysokých obrátů nedociluje, jak ukazují přiložené tabulky.

Zakladatelem a dlouholetým předsedou Moravsko-slezské jednoty potravních a jiných svépomocných družstev byl prof. Dr. Jan Šrámek, t. č. ministr sociální péče, v posledním desetiletí jest výkonným předsedou poslanec Bedřich Bezděk, knihtiskař v Brně, jenž jest současně předsedou a ředitelem tiskových podniků lidových.

Stav družstev soustředěných v našem ústředí vysvitne nejlépe z těchto statistických tabulek:

Přehled vývoje Moravsko-slezské jednoty podle bilancí za r. 1903—1928.

Rok	Počet družstev	Splacené podíly	Reservní fondy		Tržba	Počet revisí
			všeobecný	ostatní		
1903/4	101	4.760.—	—	—	—	13
1905	112	5.480.—	149.43	—	—	77
1906	113	5.420.—	449.98	—	67.273.40	35
1907	116	5.580.—	965.75	—	90.631.80	67
1908	112	5.520.—	1.500.—	—	164.369.42	52
1909	114	5.480.—	1.755.—	—	151.915.22	40
1910	130	5.820.—	2.180.—	—	194.450.18	55
1911	147	8.800.—	3.900.—	—	499.870.26	65
1912	152	9.200.—	7.095.—	—	633.768.99	50
1913	158	10.740.—	9.600.—	—	546.777.27	64
1914	151	10.340.—	1.066.29	—	395.993.21	44
1915	150	10.600.—	1.119.56	—	71.645.43	7
1916	149	10.560.—	1.175.56	—	34.667.—	—
1917	151	10.600.—	1.275.29	—	16.600.15	54
1918	151	10.480.—	1.540.98	—	22.619.67	—
1919	158	27.670.—	1.602.58	—	68.512.05	13
1920	192	51.790.—	4.280.84	—	9.748.856.39	36
1921	206	70.590.—	10.384.74	20.000.—	25.530.196.08	35
1922	168	94.000.—	16.687.—	5.000.—	[5,114,185.78	55
1923	171	94.800.—	18.892.90	14.300.—	1,389.075.24	47
1924	171	95.720.—	20.400.—	31.600.—	1,560.934.42	83
1925	163	87.860.—	22.100.—	50.350.—	575.395.35	67
1926	147	78.000.—	23.426.—	62.701.—	322.064.91	105
1927	138	76.650.—	24.830.—	63.073.—	282.400.85	49
1928	138	76.600.—	26.275.39	83.402.—	231.452.32	89

Statistická data za r. 1928 družstev soustředěných v Moravsko-slezské jednotě.

Družstva	Počet družst.	Počet členů	Závodní podíly	Reservní fondy		Členské vklady	Nemovitosti	Tržba	Zásoby
				všeobecný	ostatní				
Konsumní	89	15.343	678.267·67	845.219·29	467.155·76	1,660.344·23	1,743.060·36	27,510.655·48	3,676.178·75
Výrobní	17	505	319.318·81	134.036·45	77.643·70	272.999·52	265.181·40	6,520.909·90	641.423·68
Stavební	19	2.554	719.447·77	80.410·48	191.022·60	1,726.723·31	12,948.270·93	—	—
Jiná . . .	13	1.570	511.450·—	31.476·23	3.845·35	1,900.894·31	1,489.607·38	617.940·52	139.153·40
Úhrnem	138	19.972	2,228.484·25	1,091.142·36	739.667·41	5,560.961·37	16,446.120·07	34,639.505·90	4,456.755·83

EMIL LUSTIG,

ústřední ředitel a předseda ředitelství.

VELKONÁKUPNÍ SPOLEČNOST DRUŽSTEV VE DVACÁTÉM ROCE.

Když v září 1909 zahájila Dělnická výrobní a nákupní společnost Jaroš a spol. v Praze svou činnost jako ústředí konsumních družstev, dojísta nikdo ze zakladatelů netušil, jakého vývoje se tento podnik v poměrně krátké době, dvaceti roků, dožije.

Se zadostučiněním mohou čeští družstevníci, zakladatelé tohoto dnes mohutného podniku, pohlédnouti na uplynulou dobu a na obětavě vykonanou práci. Uvažme, že podnik založený se 600 korunami provozního kapitálu změnil firmu a společenskou formu v roce 1912 na Velkonákupní společnost konsumních družstev, společnost s ručením obmezeným, s upsaným kapitálem korun 200.000.—, aby mohl lépe konati funkci svou co velkoobchodní ústředí českých družstev konsumních a výrobních za poměrů rakouských, vyvíjel se za tehdejšího stavu sice pravidelně, ale přece jeho možnosti vývojové byly velmi omezeny. Stav družstevního hnutí českého respektive směru autonomistického byl u srovnání s dneškem přímo nepatrným, finanční možnosti omezeny, a tak byla dána i situace pro vývoj Velkonákupní společnosti.

Nejrušivěji zasáhla do vývoje podniku přirozeně světová válka, která měla za následek odchod většiny zapracovaných funkcionářů z družstev, odchod řady autonomních členů orgánů Velkonákupní společnosti, a odchod takřka veškerých jejích zaměstnanců za vojenskou službou. Velkonákupní společnost byla tehdejší rakouskou vládou, zemským úřadem a všemi autonomními tělesy ze zásobovací služby úplně vyřazena a sama nekupujíc žádného zboží z pokoutního obchodu, octla se v situaci takřka nucené likvidace, a to nikoliv z důvodů finančních, nýbrž pro naprostý nedostatek zboží. Teprve v předposledním roce války, roku 1917, pojetím družstev do zásobovací organizace podniků stojících pod válečnými úkony zdařilo se družstevnímu hnutí českému zachytiti většinu průmyslového a živnostenského dělnictva a úřednictva do zásobování a tím opětně veškeré složky družstevního hnutí českého v čele s Velkonákupní společností započaly znovu se svou pravidelnou činností.

Nastolením samostatnosti československé nastala nová éra vývoje, o kterém možno v našich poměrech říci, že byl přímo gigantickým.